

פרשת **מִצְרָע**

צִדְקַת תְּהִיָּה לַתּוֹרָה – מִצְרָע

זאת תהיה תורת המצרע... – למה נסמכה פרשת מצרע לפרשת תזריע?

פרשתנו פותחת בפסוק "זאת תהיה תורת המצרע ביום טהרתו וחיובא אֵל הַכֹּהֵן". בפרשה הקודמת – **תזריע** – אופיינו **נגעים** המתגלים בעורו של האדם, ונגע הצרעת בפרט, נגעים המטמאים את הנגוע בהם. פרשתנו מציגה את הדרך להיטהר מטומאת המצרע ומיתר הנגעים המטמאים. בשנים שאינן מעוברות, נקראות שתי הפרשות כשהן מחוברות, כאילו היו פרשה אחת רציפה, ששמה **תזריע מצרע**. על דרך פנימיות, יש משמעות חשובה לשם, מכיוון שהוא מלמד על מהותו של הנושא אותו. ויש מקום לשאול לפשר הצירוף המוזר לכאורה, של השם ה"משמח" – **תזריע** – שעניינו הפריה ולידה, ובין השם הקשה – **מצרע** – שהטומאה הכרוכה בו מחייבת בידוד חמור, יציאה אל מחוץ למחנה. שאלה זו דורשת הסבר גם מבלי להתייחס לפרשת מצרע, כי פרשת תזריע אכן פותחת במצוות הקשורות ליולדת ולרך הנולד, אך רובה ככולה עוסקת בטומאת נגעים. ואם שם הפרשה אמור ללמד על מהות הפרשה כולה, האם לא נכון היה לקרוא לה בשם '**מצרע**' במקום '**תזריע**'? ומה פשר השילוב של נושאים שונים כל כך באותה פרשה?

על דרך הפשט, המכנה המשותף ליולדת ולמצרע הוא הטומאה, המרחיקה אותם מהקודש. קל גם להבין את מיקומן של פרשיות אלו, אחרי פרשת שמיני הפותחת בסיפור חנוכת המשכן (ביום השמיני). כל עוד לא נשלם הציווי "וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ", היתה הטומאה פחות משמעותית, והיה פחות מקום להיזהר בה. משנחנך המשכן, הממוקם במרכזו של מחנה ישראל, ומשירדה שכינה לתוכו ונתקיים "וַשְׁכַּנְתִּי בְּתוֹכְךָ", ומשמתו נדב ואביו בני אהרן, שנכנסו אל הקודש שלא על פי הכללים, יש הצדקה לחידוד ולהבהרת כל ההיבטים, בקדימות יתירה, כדי שאיש לא ייכשל בכך, חלילה. ומעניין לשים לב לכך שצמד הפרשות פותח בטומאת היולדת "אִשָּׁה כִּי תִזְרִיעַ וַיִּלְדָה זָכָר" ושב ומזכיר בסוף פרשתנו גם את טומאת הנידה. ומה לכל זה ולנגעים הנזכרים בצמד הפרשות? ומסבירים רבותינו ז"ל שטומאות אלה באו בעקבות חטא עץ הדעת בגינה נענשה "בַּעֲצַב תִּלְדִּי בָנִים", וטומאה זו תפקע בע"ה באחרית הימים.

מהו **מצרע**? מחלת ה"צרעת" (במירכאות כפולות), זו שנקראת כיום בשם זה, עדיין קיימת במידה מזערית, במקומות נידחים בעולם. האם במחלה זו דיברה תורה? לצערנו, הדביקו מתרגמים רבים לאורך ההיסטוריה, וגם חלק ניכר מ"מחדשי הלשון העברית", למלים רבות מהמקרא, משמעויות השונות בתכלית מעצם מהותן. הצרעת שהתורה מתייחסת אליה, אמנם באה לידי ביטוי בעורו של המצרע, אך היא מייצגת בעיה רוחנית פנימית, ולכן, האבחון שלה אינו נעשה ע"י רופא, אלא ע"י כהן. היא גם אינה כרוכה בנטילת תרופות, או בטיפול רפואי מיוחד.

ננסה לרדת לשרשה של מחלה זו, לגווניה השונים. ואומרים חז"ל, שמילה זו, '**מצרע**', הינה מעין נוטריקון, חיבור וקיצור, של מילות הביטוי '**מוציא שם רע**'. אך זהו כנראה שלב מתקדם יותר בתהליך, כפי שאומר הרב גינצבורג שליט"א, ושורש הבעיה הינו **צ.ר.ע.**, דהיינו **צר-עין**. לאדם **צר-העין**, קשה להשלים עם מעלותיו של הזולת, עם מצוות ומעשים טובים שהשני עושה, ובמיוחד קשה לו לסבול כבוד ושבחים שחולקים לאחר. עינו הצרה, כמו נועדה לגמד כל דבר טוב, הקשור לזולת. וכל זאת למה? כי בכל דבר טוב שקושרים לזולת, הוא חש כאילו מפחיתים מכבודו שלו, ומבזים אותו. ובעיני עצמו, הלא הוא הראוי מכולם, לכל הכתרים והשבחים, והכל מגיע לו.

וכיצד מוצא הוא לנכון "לסייע" לציבור, כדי שלא ייפול ברשתם של אנשים "לא ראויים" אלה? הוא תר אחר כל מעשה שלהם, שניתן לפרשו גם על דרך השלילה. לפעמים הוא מרשה לעצמו גם "לעגל פינות" לגבי העובדות או "לגלות" בהן כוונות זדון וכיו"ב. את התוצר שבישל, הוא משווק חינם אין כסף, לכל מי שרק מוכן להטות אוזן ולשמעו.

התורה מזכירה את שם החולי הכללי '**נגע**', וכן מונה סוגים שונים של נגעים כמו '**שֵׁאֵת**', '**נֶתֶק**', '**בְּהֶרֶת**' ו'**סַפְחַת**'. אם נתבונן בלשון הכתוב, '**אָדָם כִּי יִהְיֶה בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ שֵׁאֵת או סַפְחַת או בְּהֶרֶת וְהָיָה בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ לְנֹגַע צָרְעַת...**', נגלה שהתורה מקפידה להזכיר לנו, כי תופעות אלה מתגלות "**בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ**" של המצרע, ולא בבשרו! בכך התורה כמו רומזת לנו, בין השאר, ששורש הבעיה הוא בראייה הצרה והחסרה שלנו, הראייה השטחית, החיצונית. למעשה מדובר בליקוי חמור של עיוורון, כלפי פנימיותו שלו גם כלפי נפשו של הזולת (**עור = עור**). **העור** הוא מעין אמצעי, בו עושה הקב"ה שימוש, כדי לרמוז לאדם על קלקולים שבו, ועל הצורך הדחוף בתיקונם.

להלן נתייחס בחלקיות לשמות הנגעים שלעיל, ובהקשרם לנגע הצרעת. אחד הדברים שמציקים ביותר ל**צר-העין**, הוא גילוייה של חברות בין הסובבים אותו. בכל שני בני-אדם, המשוחחים ביניהם, בחיבה ובהערכה גלויה, עלול הוא לראות, גורם המאיים עליו. שהרי "במקרה הטוב", כפי שהתמונה מצטיירת במוחו, הם לא מתייחסים אליו כראוי, מפגינים כלפיו קרירות ומפנים את החיבה וההערכה לכיוון הלא נכון, במקום להפנותם כלפיו. ראייה לקויה זו באה לידי ביטוי בשם הכולל '**נגע**', משורש **נ.ג.ע.** מחד גיסא, ברור לו שהכל "**נוגע** לו", כי הוא הרי הציר המרכזי שהכל "סובב סביבו". ממילא, עליו לדעת הכל על כולם ואף לעשות שימוש במידע זה, כדי להתריע על הליקויים השונים שהוא רואה בסובבים אותו. חלופה אחרת, שעלולה לחלוף במוחו של **צר-העין**, היא שהאחרים מדברים בגנותו. '**נגע**' בא לרמז גם על תחושתו

כאילו הכל רוצים **לנגוע ולפגוע** בו. בפעילותו המתמדת להוצאת שם-רע, הוא מפיל חללים בלשונו וגורם ל"נתק" בין חברים קרובים, ולעיתים אף בין איש לאשתו, עד כדי מצב בו ביתם נחרב עליהם.

ולמה מרמזת ה**בְּהִרָתָּהּ**? שורשה של מילה זו הוא **ב.ה.ר.**, מלשון **בהירות**. ובהתחשב בעובדה שמדובר בנגע המופיע בעור, יש בכך כדי לרמז על הטחת עלבונות בזולת, הגורמים לו **להחוויר**, וכפי שאנו מוצאים בלשון חז"ל "**המלבין** פני חברו ברבים". צורה אחרת של פגיעה שה**בְּהִרָתָּהּ** מרמזת עליה היא בדומה לנמש או לכתם על העור, שככל שהעור מסביבו בהיר יותר, כך הוא נראה כהה יותר. כלומר, "**הבְּהִרָתָּהּ**" הרקע למעשהו של הזולת, עד כדי כך שמעשהו יבלוט בחומר/בכחותו על רקע הנסיבות המוצגות, וייראה כחטא בל יכופר. ובאשר ל**סַפְּחָתָהּ**, כשמה, אף היא מרמזת על היטפלות והתעסקות בטפל, **בספיחים** שבשוליים, בחיפוש אחר השלילה שבזולת, ו**בהסתפחות** אליה (להיות ניזון מן השלילה והחיסרון, במקום לחפש אחר הטוב שבזולת ולהיפתח אליו).

ומה על דרך פנימיות, השורש העומד מאחורי כל הקלקולים, ומאחורי ה"שָׁאֵת" במיוחד? השורש **נ.ש.א.** מרמז על מידת ההתנשאות. על מידה זו כמו מצהיר הקב"ה במיוחד, שהוא אינו יכול "לסבול אותה", כפי שאנו מוצאים בתהילים, "גְּבַהַ עֵינַיִם וַיִּרְחַב לִבָּב אֹתוֹ לֹא אוֹכֵל". אדם המסתכל על כל הסובבים אותו מגבוה, בהתנשאות, "אֵתוֹ", כמו מודה הקב"ה, "לֹא אוֹכֵל לְדוֹר בְּכַפִּיפָה אַחַת" ("איני יכול לשאת את ה**שָׁאֵת** הזו"). כעת, יכולים אנו גם להבין, מדוע ההתייחסות לסימני טהרה בבעלי החיים, הוקדמה אף היא, והובאה לפני ההתייחסות לאדם (בדומה לסדר בתהליך הבריאה), כדי להפחית במקצת את גאוותו של האדם, ובלשון חז"ל כמו לומר לו, "יתוש קדמך" (אפילו היתוש הקטן, נברא לפניך).

נשוב עתה אל השמות **תְּזַרְעֵ מִצְרַעַת** ונחפש אחר המקור לזיקה שביניהם. אם אך נתבונן בשורשי המילים, **ז.ר.ע. ו-צ.ר.ע.**, נגלה מייד שהמשותף ביניהם רב על השונה, ורק האות הראשונה שבהם שונה למעשה. וכיצד בא השוני בין האותיות לידי ביטוי במשמעות השונה של המילים? האות **ז'** נראית ככלי **זין** הנעוץ בקרקע. ואכן פעולת הזריעה מחייבת יצירת חלל בקרקע, ע"י מחרשה או דקר, הכנסת הזרע לחלל וכיסויו. האות **צ'** לעומת זו כמו מייצגת את הפעולה ההפוכה, את היציאה החוצה, את הנביטה והצמיחה. כיוון זה ניכר גם בצורותיה של האות : **צ', צ', ו**מעניין שמשמעותו של השורש ה"מִצְרַעַת" ביותר, היא **ההצצה**, היציאה הראשונית מהקרקע. ונראה שהכתוב כמו בא לרמוז לנו על מקורה של הצרעת. לא מדובר כאן ב**יָשׁוּעַ**, ש**צַדִּיק** לו **מֵאֵין**! קדמה לכך פעולה של **זריעה**, של מילים ואמירות פסולות שנזרקו לחללו של עולם וכאילו נמוגו ואבד זכרם. לאמיתו של דבר, מילים אינן הולכות לאיבוד, ולא זו בלבד, אלא שהן נזרעו בנפשו של המלעיז והחלו לפעול את פעולתם. לא לעולם חוסן, וסופה של האמת להיגלות. הרע שנזרע מתחיל לצמוח בפנים ולהוציא את פירותיו הבאושים. הסימפטומים מתחילים להבקיע ולהיגלות על פני העור, כדי שיוחל ב"טיפול שורש", שניתן יהיה לעקור את שורשי הרע מן הנפש, לשרש אותם, ו**יִצְרַעוּ** כָּל פְּעֻלֵי אֵינֶן לְהַשְׁמָדִם עַדִּי עַד".

והתיקון לכל הנ"ל, נעשה אף הוא בדומה. ה**צְרַעַת**, כמו כל **טומאה**, מלמדת על **אטימות**, כלפי אורות רוחניים, אטימות לפנימיותו של הזולת, לנשמתו, שהיא חלק אלוקה ממעל. כדי להבין את חומרת מעשיו, עליו לחוות אותם מהצד השני, "**וְהִצְרַעַת** אֶשֶׁר בּוֹ הִנְגַע בְּגִדָיו יִהְיוּ פְרָמִים וְרֵאשׁוֹ יִהְיֶה פְרוּעַ וְעַל שֵׁפָם יַעֲטֶה וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא : כָּל יָמֵי אֶשֶׁר הִנְגַע בּוֹ יְטָמֵא, טָמֵא הוּא בְּדָד יָשֵׁב מִחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשְׁבוֹ". כפי שנהג בעבר בחשאי כלפי אחרים, כך עליו לנהוג עתה כלפי עצמו. המצורע גרם ל**נתק**, בין האנשים עליהם סיפר לשון הרע ובין חבריהם לסביבתם הקרובה. קודם לכן הוא היה במרכז העניינים והכל "נגע לו". כעת הוא עובר תהליך של **בידוד והתנתקות** מסביבתו הטבעית. הוא **מוצא** אל מחוץ למחנה החיצוני מבין המחנות, מחנה ישראל, כי הקב"ה משרה תמיד שכירתו על עם ישראל, ואילו הוא כמו **מוקא**, זמנית לפחות, מקהל ה'. הוא "הזהיר" בדבריו מפני האנשים עליהם אמר לשון הרע. עתה עליו להזהיר את המתקרבים אליו, שישמרו על עצמם, ולא יתקרבו אליו, יתר על המידה, פן יינזקו (ייטמאו). הוא נהג **להתנשא** על הסובבים אותו. עתה עליו לסלק ו/או להסתיר את כל סממני ה**גבחות** והגברות שלו (**שָׁפָם**), כדי להבין שייחס להם בטעות, משקל שאינו ראוי. הוא לומד להבין שאפילו היהודי הפשוט ביותר מדלת העם, נעלה יותר ממנו, בהיותו קרוב יותר אל הקב"ה.

התורה פותחת את תהליך תיקונו בפסוק "זאת תהיה **תִּזְרֹת** המִצְרַעַת בַּיּוֹם **טְהִרְתּוֹ** וְהוֹבֵא אֶל הַכֹּהֵן". מה שמביא את המצורע ל**טהרתו**, היא **התורה**. אך למעשה, חסרים לו כלים מתאימים כדי לקבל מהתורה, ובמיוחד "משקפי ראייה" מתוקנים, כדי שיוכל לראות נכונה, את הקורה לו, ולהתחבר אל הסובב אותו. כדי לרפא את נפשו, נעזר הוא בכהן, שאין מתאים ממנו, כדי לקרב יהודי לאחיו, או לאביו שבשמים, כדברי הנביא מלאכי, "כִּי שִׁפְתַי כֶּהֵן יִשְׁמְרוּ דַעַת וְתוֹרָה יִבְקְשׁוּ מִפִּיהוּ". וכאשר תוקנה **עינו** (האות **ע'**) של ה**מִצְרַעַת**-דהיינו ראייתו - והיא כבר מופנית למקום הראוי לה, מחפשת לראות את הטוב שבזולת, ולא את הרע חלילה, אזי כמו הופך ה**נגע** מאליו, ל**ענג**.

דבר חסידות

השומע דבר לא-טוב על יהודי – גם אם אינו מכירו – צריך להצטער צער רב, שהרי כך או כך, המצב **מִצְרַעַר**. אם אמת הדבר, שמספרים על **פלוגי**, הלוא **הוא**, שרוי במצב לא טוב. ואם אינו אמת - הלא **המספר**, שרוי במצב לא טוב. (הוספות לכתר שם טוב)

שבת שלום ומבורך

||| ||| |||

אם ברצונך לקבל את הגיליון במייל או במסרון, אנא פנה אל hananv@inter.net.il או לטלפון 052-569-9691.